

RITAM I POKRET U RANOM UČENJU NJEMAČKOGA JEZIKA

Damir Velički

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

damir.velicki@zg.t-com.hr

***Sažetak** – U radu se razmatra značenje govora, ritma i pokreta u ranom učenju njemačkoga jezika. Posebno se naglašava da rano učenje stranoga jezika treba organizirati tako da u njega budu uključena različita osjetilna iskustva, pokret i ritmički elementi, pazeći pritom na odabir adekvatnih nastavnih sadržaja i izmjenu različitih aktivnosti koji uvažavaju cjelovitost dječje spoznaje i otkrivanje svijeta svim osjetilima. Nakon teorijskog dijela ponuđeni su i pojašnjeni sadržaji koji se posebno odnose na usvajanje novih riječi te pravilan izgovor određenih glasova u njemačkom jeziku, intonaciju, slušnu percepciju, a sve to na igriv način, uz pomoć pokreta i ritma.*

***Ključne riječi:** rano učenje njemačkoga jezika, govor, ritam, pokret, izgovor*

I. Suodnos govora, ritma, pokreta i osjeta – uvodne napomene

Dijete doživljava svijet cjelovito, svim svojim osjetilima. Nadalje, sastavni dio života maloga djeteta je i ritam, jednako kao što je to i pokret. Djeca trebaju pokret i spontano ga uključuju u govor. Pokreti ruku komplementarni su pokretima oka, a impulsi koji se prenose od vrhova prstiju izravno utječu na centar za govor u mozgu (usp. Wilson, 1998). Djetetu je lakše prihvatiti govorno gradivo ako je ritmično i ako ga sebi može vizualno predočiti. Ritmične i slikovite stihove

popraćene pokretom dijete uči spontano, bez naprezanja, zato što osjeća zadovoljstvo zbog procesa ponavljanja koji mu daje sigurnost. Takav način učenja uklapa se u metodičku orijentaciju cjelovitog učenja, "...učenja glavom, srcem i rukom (Pestalozzi), učenja u koje se nastoji uključiti sva osjetila" (Doyle, 1993, 66). U skladu s time, poštujući koncept cjelovitog učenja, i u početnu nastavu stranoga jezika trebalo bi uključiti što više osjetila. To se prije svega odnosi na poticanje sposobnosti slušanja kao i sposobnosti vizualnog opažanja. Osim slušanja i gledanja, dakle uočavanja i raspoznavanja vidnih i slušnih poticaja, također bi bilo dobro obuhvatiti i ostale osjete te uključiti i pokret. Potreba za kretanjem kod djece predškolske i rane školske dobi iznimno je velika te je ne smijemo zanemariti. Stoga je važno rano učenje stranoga jezika organizirati tako da u njega budu uključena različita osjetilna iskustva te pokret i ritmički elementi. Nadalje, veza između onoga što djeca čuju i kako izgovaraju riječi upravo je u mlađoj dobi iznimno značajna. Osim dobrog govornog uzora, različite vježbe izgovora moraju na cjelovit način biti uključene u rano učenje stranoga jezika.

U ovome radu razmatrat će se mogućnosti i razlozi za povezivanje govora, ritma i pokreta u ranome učenju njemačkoga jezika, analizirat će se praktični primjeri, koji se posebno odnose na usvajanje fonetske osnove njemačkoga jezika i bogaćenja rječnika, te njihova primjena u odgojno-obrazovnoj praksi u radu s predškolskom djecom i djecom mlađe školske dobi.

II. Cjelovitost kao karakteristika dječjeg učenja/usvajanja jezičnih sadržaja

Strani jezik različito se uči u različitoj dobi. Odrasli, na primjer, često lakše uče ako imaju pregled nad gramatičkim pravilima određenoga jezika, pregled njegove strukture, te ako ta pravila mogu analizirati i svjesno ih primjenjivati. Djeca, nasuprot tomu, tu sposobnost analitičkog promatranja stječu postupno. Proces njihovog učenja može biti potpomognut aktivnostima koje će aktivirati i desnu i lijevu moždanu polutku (usp. Schiffler, 2002, 154-165). Lijeva moždana polutka zadužena je za logički strukturirano i analitičko mišljenje. U njoj se nalazi centar za govor i povezana je sa zapamćivanjem riječi i rečenica. Desna moždana polutka u vezi je s pokretom, ritmom, maštom, sanjarenjem, kreativnošću i cjelovitim mišljenjem (Asher, 1988). Kod djece je, posebno u ranim godinama života, dominantna desna moždana polutka. Dijete materinski jezik, kao što je poznato, usvaja spontano, cjelovito i bez teškoća. Nastava stranoga jezika ovu bi činjenicu trebala uzeti u obzir. Jasno je da u nastavi stranoga jezika ima premalo vremena da bi se u potpunosti stvorila atmosfera "prirodnog" prenošenja jezika. Stoga će se metode učenja, odnosno usvajanja, dakako, razlikovati. U svakom slučaju, učitelji bi trebali uvažavati navedene čimbenike dječjeg učenja te njihovu prirodnu sklonost aktivnostima koje kontrolira desna moždana polutka, ali istodobno poticati rastuće kompetencije lijeve moždane polutke na taj način da se one sistematski uvode

u proces učenja te omogućavaju veću učinkovitost nastave. Ovisno o tome na koji način, odnosno putem kojeg osjetilnog kanala predstavljamo ili prerađujemo jezične informacije, aktivirat ćemo određenu moždanu polutku. Djeca, odnosno učenici, informacije primaju putem osjeta – oni uče ono što vide, čuju ili konkretno rade. Auditivno primanje informacija korelira s aktivnostima lijeve moždane polutke, dok kinestetička prerada informacija (konkretnim djelovanjem, pokretom ili dodiranjem) stoji u vezi s desnom moždanom polutkom. Vizualne informacije mogu biti vođene lijevom ili desnom moždanom polutkom. Primanje informacija različitim osjetima prilikom njihove prerade (razmišljanja i prisjećanja) aktivira različite neurološke sustave (vizualne, auditivne, kinestetičke). Multisenzorička aktivacija mozga pri tom procesu povećava sposobnost pamćenja i koncentracije te duže pamćenje jezičnih informacija (usp. Meister Vitale, 2005, 1-14). Posebno kod djece koja strani jezik uče u skupini (vrtičkoj ili razredu) moramo uzeti u obzir činjenicu da sva djeca ne uče na isti način, da dominacija kanala za učenje nije jednaka kod sve djece. Kako bi se uspostavila ravnoteža između različitih senzoričkih potreba, od posebne je važnosti proces učenja organizirati tako da ravnomjerno upotrebljavamo vizualno, kinestetičko i slušno iznošenje te uvježbavanje određenih jezičnih informacija.

Kad razmišljamo o tome koja bi metoda odnosno oblik rada bio najpogodniji za ostvarenje navedenih didaktičkih ciljeva, dolazimo do igre, točnije do jezičnih igara. Igra u nastavi ima funkciju u procesu učenja i primjeni naučenoga, ali i motivacijsku i poticajnu funkciju. Uz pomoć igre možemo proraditi određene fonetičke, gramatičke ili pravopisne sadržaje, a da pritom učenici (posebno oni mlađi) nisu svjesni postavljenog cilja nastave. Gotovo svako nastavno gradivo može poprimiti karakter igre (usp. Kleppin, 1995). Igre trebaju biti odabrane i strukturirane tako da poštuju cjelovitost dječje spoznaje, a cilj njihove različitosti, osim usvajanja ili uvježbavanja određenih nastavnih sadržaja, također mora biti ravnoteža između različitih senzoričkih potreba djece, odnosno različitih načina učenja.

III. Slušne i artikulacijske navike u ranom učenju stranoga jezika

U početnoj nastavi stranoga jezika veza između slušanja i artikuliranja od velike je važnosti. Fonetsko se uvježbavanje razlikuje od ostalih područja nastave stranoga jezika u sljedećem: fonetski elementi potrebni su od samog početka, dok se leksik i gramatika mogu uvježbavati i uvoditi tijekom dužeg vremenskog perioda. Glasovi stranoga jezika se od početka opažaju kroz “fonološko sito” materinskog jezika, tako da se, paralelno s privikavanjem na artikulaciju na stranom jeziku, mora stvoriti nova osnova percepcije. Teškoće u slušanju i artikulaciji ne potiču motivaciju i vode k nesigurnosti. Fonetske greške su dugovječnije od ostalih grešaka, one se vrlo brzo učvršćuju i sa sve većim napretkom u učenju jezika sve ih je teže ukloniti (Hirschfeld, 1986). Usvajanje novih slušnih i artikulacijskih navika preduvjet je usmene komunikacije te bi upravo to trebalo, dakle, biti početak učenja stranoga jezika. S kakvim će se uspjehom neki strani jezik naučiti,

ovisi o mnogim faktorima. Učitelji stranog jezika, lingvisti, didaktičari, autori udžbenika oduvijek se trude pronaći najbolji put učenja stranog jezika. Međutim, sam učitelj ostaje najvažniji faktor uspjeha. To naročito vrijedi za početno učenje te uvježbavanje artikulacije i intonacije stranoga jezika. Učenik se trudi što korektnije izgovarati i intonirati na stranom jeziku. Učitelj je za učenika veliki, u većini slučajeva jedini uzor. Učenik se identificira s učiteljem. Tako gledano svaki je učitelj stranoga jezika i fonetičar. Shodno tome, svaki bi učitelj stranoga jezika trebao imati specifična znanja i vještine iz područja fonetike te, u skladu s prije navedenim, mora posjedovati dodatna znanja o procesima dječjeg učenja te uvažavati njihove specifičnosti, što se posebno odnosi na cjelovitost i upotrebu različitih osjeta, ritma i pokreta.

Vežano uz probleme artikulacije i intonacije, tj. fonetike u ranom učenju, stručnjaci se često ne mogu složiti oko toga na koji način bi se, na samom početku učenja određenoga jezika, učenike moglo upoznati sa zvukovima određenoga jezika, njegovim glasovima i sl. Višestruko je korisno na samom početku učenja stranoga jezika posebnu pozornost posvetiti artikulacijskim, intonacijskim i slušnim navikama. Na taj način možemo spriječiti da učenici nastave koristiti slušne i govorne navike materinskoga jezika, što bi rezultiralo teškoćama u usvajanju fonetskih specifičnosti stranoga jezika. Izgovor i intonacija su u učenju stranoga jezika čest problem, posebno na samom početku. To znači da bismo kod uvođenja djece u novi strani jezik prije svega morali poraditi na prozodijskim elementima određenoga jezika: naglasku, visini tona, ritmu, stankama i tečnosti govora. U predškolskom i školskom razdoblju trebale bi vježbe slušanja i izgovaranja biti izvrštene kao igra, uvažavajući specifičnosti dječje spoznaje.

IV. Stihovi i logoritmičke vježbe u ranom učenju stranoga jezika

Postoje brojni nastavni materijali u kojima se mogu pronaći primjeri različitih vježbi artikulacije i intonacije, ali, postavlja se pitanje, koji su od njih odgovarajući, tj. koje se od tih vježbi uklapaju u koncept cjelovitog učenja te koje su vježbe primjerene djeci predškolske i mlađe školske dobi. Nadalje, kao što smo već naveli, jedan od kriterija pri odabiru određenih vježbi i oblika rada također je njihova igrivost. Igra u nastavi ima motivacijsku ulogu, kao i ulogu u procesu usvajanja jezičnih sadržaja i primjeni naučenoga. Budući da su mnogi stihovi, brojalice i brzalice upravo igre jezikom, dakle u sebi sadrže elemente igre, njihova je primjena i u nastavi stranoga jezika višestruko opravdana.

Znanstvena istraživanja ukazuju na to da izgovaranje (ili pjevanje) pjesmica na stranome jeziku, povezanih sa semantički kongruentnim gestama koje prate govor ili pak, u slučaju da takve geste nisu moguće, s odgovarajućim pokretima tijela, predstavlja oblik učenja stranoga jezika koji je posebno poticajan za pamćenje (Schiffler, 2002, 154-165). To se potkrepljuje činjenicom da "misao i pokret prethode verbalnom izrazu ne samo s filogenetskog i ontogenetskog

stajališta nego i u svakom ljudskom komunikacijskom činu.” (Rade, 2002, 6). Gesta je u pravilu nesvjesna i prethodi svjesnom verbalnom govoru. Gesta prati mišljenje u zamišljenom prostoru; gesta, mišljenje i govor dijelovi su opće prostorne komunikacije. Gesta je vezana za pripremu govora, za mišljenje. Događaj je konkretan, gesta je konkretna, a i govor je, potekavši od njih, u svojoj početnoj fazi konkretan. Kad govor dobije metaforičko-apstraktno značenje, pa nekad izgubi i svaki prepoznatljiv trag svog izvora, gesta pomaže da se nađe korijen, jer je ostala konkretna i prostorna kakva je bila i u početku (Pansini, 1990).

“Metafore koje neprestano upotrebljavamo u jeziku ukazuju na to da ljudsko mišljenje ovisi o iskustvu koje nam podastiru osjetila i da pojmovi prvobitno potječu od osjetilnog iskustva.” (Baur i Grzybek, 1984, 66).

U svakom jeziku postoje ritmični stihovi koji su posebno pogodni za učenje uz pokret. Istodobna uporaba govora i pokreta potiče finu motoriku, govor i opažanje. Djeca su fascinirana igrivim stihovima u kojima je povezana gruba i fina motorika s govorom i uvijek ih rado prihvaćaju. Uz pomoć igara riječima, brzalice i brojalice popraćenih pokretom djeca postaju motivirana za učenje stranoga jezika te upravo na taj način uočavaju i usvajaju fonetsku osnovu određenoga jezika, pamte kraće semantičke strukture i kasnije ih lakše stavljaju u funkciju aktivnoga govora. Takva skupina govornih vježbi i jezičnih igara u znanstvenoj i stručnoj literaturi naziva se logoritmika, a odnosi se na “ ritmično izgovaranje pjesmica praćeno pokretima ruku i tijela. Što je veća pokretna aktivnost, tim se više razvija i govor djeteta.” (Posokhova, 1999, 127). To se, dakako, u skladu s konceptom cjelovitog učenja, može primijeniti i u nastavi stranoga jezika.

U predškolskoj i ranoj školskoj dobi takve vježbe moraju, dakako, biti uvedene situativno i u obliku igre. Također je važno iskoristiti prirodnu dječju sposobnost i potrebu za oponašanjem, bez dodatnih analitičkih i racionalnih pojašnjenja. U nastavku ćemo navesti primjere slušnih i artikulacijskih vježbi koje u sebi uključuju ritam i pokret te koje bi učiteljima njemačkoga jezika mogle pomoći u igrivom i cjelovitom pristupu u nastavi.

V. Primjeri nastavnih sadržaja vezanih uz ritam i pokret u ranom učenju njemačkoga jezika

1. Slogovi – Sposobnost rastavljanja riječi na slogove preduvjet je za fonološko osvješćivanje, odnosno pravilno uočavanje glasova određenoga jezika. “Taj koncept da se riječi dijele na slogove težak je djetetu koje riječ vidi kao cjelovitu jedinicu” (učenje desnom moždanom polutkom). (Meister Vitale, B., 2004, 46). I učenici stranoga jezika često nisu u mogućnosti samostalno uočiti pojedine slogove, stoga bi se tome morala posvetiti veća pažnja. Štoviše, na samom početku učenja njemačkoga jezika trebala bi se uvježbati razlika u napetosti između naglašanih i nenaglašanih slogova, tako da “gotovo automatski dođe do snažnog smanjivanja napetosti u slogovima koji slijede naglašeni slog” (Bose, 1995, 24).

To se može postići vježbama koje su popraćene gestama, odnosno određenom tjelesnom aktivnošću:

- a) Učitelj izgovara različite poznate riječi: *Hose, Vater, Tafel, Banane, Bleistift* i sl. Učenici plješću rukama ili stupaju nogama u trenutku kada čuju naglašeni slog. Također, učenici mogu sjediti, a kad čuju naglašeni slog, ustati. Osim toga, kod izgovaranja riječi, uputno je pozvati učenike da izgovaraju riječ zajedno s učiteljem. Nakon što izgovore riječ, učenici mogu zamisliti dva pokreta koji idu uz istu riječ. Važno je da dijete nađe svoje pokrete. Zatim riječ ponovo izgovaramo zajedno s djetetom, a dijete je pokretima pokazuje. Nakon uspješno obavljenog zadatka objasnimo djetetu da je upravo dijelilo riječi na slogove. Potom, ako je riječ o školskoj dobi, napišemo riječ na ploču tako da svaki slog pišemo drugom bojom, kako bismo sadržaj dodatno vizualno konkretizirali. Nastavljamo s drugim riječima, a nakon nekoliko primjera učenici rade samostalno. Kako se njihove sposobnosti uočavanja slogova i određivanja naglašenog sloga povećavaju, nudimo sve složenije riječi.
- b) Učitelj napiše npr. na ploču nekoliko obrazaca naglašavanja, a učenici rečenične primjere pripajaju određenom obrascu, npr.:

● . . / . ● . / . . ●

Warte doch! / *Was soll das?* / *Kommst du mit?*

Hier bin ich! / *Wo bist du?* / *Pass doch auf!*

U nastavku rada učenici sami pronalaze primjere koji odgovaraju zadano-me ritmu, odnosno na naprednijem stupnju sami stvaraju i izvode mini-dijaloge po određenim obrascima.

2. Brojalice također pomažu u rastavljanju/segmentiranju pojedinih riječi. Djeca prvo slušaju brojalicu, zatim je izgovaraju. Pritom, dakako, koriste se gestom pokazivanja ili izmišljaju druge pokrete:

Eins, zwei, drei, vier,

die Maus sitzt am Kla –vier,

am Kla – vier sitzt ei-ne Maus,

und du bist raus.

Ich und du,

Mül-lers Kuh,

Mül –lers Esel,

das bist du.

Nadalje, tipična logoritmička vježba može biti brojalice kojoj su pokreti zadani:

Hoch am Himmel, - Djeca stoje u krugu i protežu se stojeći na vrškovima prstiju s rukama ispruženima u zrak,

tief auf Erden, - ...zgrbe se,

rundherum ist Sonnenschein. – ...rašire ruke i okrenu se oko sebe,

Wenn ich mal ein Tierlein wäre, - ... prstom pokazuju na sebe.

möcht' ich gern ein(e) ...sein. – Svako dijete naizmjenice izabere životinju koju želi prikazati. Djeca zajednički pokretom i glasanjem prikazuju odabranu životinju.

(*Hund, Katze, Löwe...*)

3. Dužina vokala i njihova zatvorenost, tj. otvorenost u njemačkom jeziku, čest je izvor pogrešaka kod učenika kojima je materinski jezik hrvatski. To je često i uzrok nesporazuma, budući da ponekad te razlike mijenjaju značenje riječi (usp. Gehrman, 1994, 60-72). S iznimkom dugog otvorenog [□:] i a- glasova, dugi vokali u njemačkom jeziku izgovaraju se s užim otvorom usana od kratkih vokala. Dužina vokala može se pojasniti i uvježbati uz pomoć gesta.

npr. *Tube – Tulpe*

fühlen - füllen

Ofen – offen

Liebe – Lippe itd.

Kod izgovaranja dugih vokala učenici trebaju raširiti ruke, a kod kratkih trebaju smanjiti razmak između ruku. Iznimno je važno da se prilikom uvježbavanja ovoga problema koriste poznate riječi.

Kad usvoje kraće fraze, odnosno, kad budu u mogućnosti reproducirati kraći dijalog na njemačkome jeziku, učenici mogu izgovarati cijele rečenice, pazeći pritom na dužinu vokala. Nakon što smo detaljno objasnili tijek igre, učenici razgovaraju, na primjer, o tome što žele za rođendan:

Möchtest du eine Schokolade oder einen Rock?

Möchtest du eine Puppe oder eine Bluse? itd.

Kod dugih vokala (*Schokolade, Bluse*) učenici rašire ruke, a kod kratkih (*Puppe, Rock*) smanje udaljenost između ruku.

4. Metoda “brujanja” (Frey, 1995, 61) služi boljem senzibiliziranju učenika za prozodijska obilježja – intonaciju riječi i rečenice. Polazi se od toga da učenici naglasak i intonaciju mogu bolje uočiti i izgovoriti, ako učitelj ili sami učenici “odbruje” riječ/rečenicu, a da pritom ne artikuliraju pojedine glasove. Igru provodimo tako da učitelj, ili jedan učenik, “odbruji” neku riječ “mumljajući” zatvorenih ustiju intonaciju određene riječi ili sintagme, a ostali pogađaju koja je to riječ. Na početku vježbe zadajemo 4 – 6 riječi koje se mogu “odbrujati”, a to bi trebale biti riječi koje učenici dobro poznaju, kao npr.: *Haus, Tisch, Liebe*, ili

kraći izrazi poput: *Guten Tag* i sl. Kasnije se mogu “brujati” cijele rečenice, npr.: *Ich gehe in die Schule. Ich heiße...* itd.

5. Razvijanje slušne percepcije tijesno je povezano s pravilnim izgovorom, kako u materinskom, tako i u stranom jeziku. Slušanje i razlikovanje glasova može se u nastavi stranog jezika također povezati s pokretom. Kao primjer mogu se navesti dvije igre:

- a) Učenike razdijelimo u manje skupine. Učenici stoje u vrsti. Učitelj (ili jedan učenik) zadaje zadatak time što izgovara npr. sljedeće riječi:

Tür Tier für
vier Bruder Brüder
Mutter Tüte Schüler

Kad čuju – npr. u ovom slučaju - glas [y:] učenici moraju krenuti jedan korak naprijed. Ako krenu naprijed kod pogrešnoga glasa, moraju se vratiti dva koraka natrag. Naravno, ovako se može uvježbavati razlikovanje i drugih glasova.

- b) Učitelj jednu riječ izgovara nekoliko puta zaredom pravilno, a jednom (bilo na drugom, trećem ili četvrtom mjestu) nepravilno. Nepravilni oblik mora se pojaviti iznenada, a učenici, kada čuju nepravilan oblik, moraju ustati (ako sjede) ili učiniti korak naprijed (ako stoje), ili pak učiniti neki drugi pokret. Npr.

wohne – wohne – wohne - wonne
schön - schön – schon – schön i sl.

VI. Zaključak

Razlozi za potrebu značajnog uključenja ritma i pokreta u nastavu stranog jezika u ranoj školskoj dobi višestruke su prirode. Prije svega treba uzeti u obzir da govor, ritam i pokret čine neodvojivu cjelinu kad govorimo o usvajanju odnosno učenju kako materinskoga, tako i stranoga jezika. Razina razvoja govora u djece izravno ovisi o stupnju formiranosti finih pokreta prstiju ruku. “Razvijanje fine motorike jedan je od važnih dijelova govorne stimulacije” (Posokhova, 1999, 43). Kratke, ritmične pjesmice, kako na materinskom, tako i na stranom jeziku, koje se prate pokretima prstiju, ruku i tijela, pružaju vrlo dobru stimulaciju za razvoj govora te tako posredno utječu i na razvoj cjelovite ličnosti djeteta. Nadalje valja imati na umu da u predškolskoj i ranoj školskoj dobi djeca svijet doživljavaju cjelovito, ona uče na cjelovit način, u skladu s karakteristikama kognitivno-afektivnog stupnja njihova razvoja. Djeca te dobi odlikuju se prirodnom sklonošću oponašanju te prirodnom potrebom za ritmom i pokretom. Osim toga valja ponovo istaći da upravo djeca predškolske i rane školske dobi najlakše usvajaju fonetsku osnovu stranoga jezika.

Iz navedenoga proizlazi kako je jedna je od važnih zadaća ranog učenja stranoga jezika da proces učenja i poučavanja organizira tako da u njega budu uključena različita osjetilna iskustva, pokret i ritmički elementi, kako u određenim tekstovima, tako i u izmjenama različitih aktivnosti. U skladu s tim, u nastavi stranoga jezika za djecu predškolske i rane školske dobi posebna pozornost mora se posvetiti upravo pravilnom odabiru nastavnih metoda, oblika rada, te, naravno, sadržaja.

Ovdje ponuđeni sadržaji ilustriraju kako se u ranom učenju njemačkoga jezika može iskoristiti prirodna dječja potreba za ritmom i pokretom te kako se na igriv način može razvijati slušna percepcija, uvježbavati intonacija, odnosno pravilan izgovor određenih glasova u njemačkom jeziku.

LITERATURA:

- Asher, J. (1988): *Brainswitching. A skill for the 21st century*, Los Gatos: Sky Oaks Publications
- Baur, R./Grzybek, P. (1984): *Argumente für die Integration von Gestik in den Fremdsprachenunterricht. U: Sprache – Gesellschaft – Kultur, Kongreßberichte der 14. Jahrestagung der Gesellschaft für Angewandte Linguistik, Tübingen: GAL e.V.*
- Bose, I. (1995): *Auf den Rhythmus kommt es an... Zu Akzentuierung und Gliederung im Deutschen. U: Endt, E. /Hirschfeld, U. (ur.). Die Rhythmuslokomotive. Goethe Institut, München*
- Doyle, P. (1993): *Fremdspracherziehung in der Grundschule, u: Zeitschrift für Fremdsprachenforschung 4(1), 1993, 48-90*
- Frey, E. (1995): *Kursbuchphonetik, Lehr- und Übungsbuch, Ismaning-München: Max Hueber Verlag*
- Gehrmann, S. (1994): *Deutsche Phonetik in Theorie und Praxis, Zagreb: Školska knjiga*
- Hirschfeld, U. (1986): *Zum Problem: Phonetischer Einführungskurs. U: Deutsch als Fremdsprache 56, str 297-303*
- Kleppin, K. (1995): *Sprach- und Sprachlernspiele. U: Bausch, K.R./Christ, H./Krumm, H.J. (1995): Handbuch Fremdsprachenunterricht, Tübingen, Basel: Francke Verlag*
- Meister Vitale, B. (2004): *Jednorozci su stvarni. Pristup učenju desnom hemisferom mozga, Zagreb: Ostvarenje*
- Pansini, M. (1990): *Jezik i geste u gramatici prostora. U: Govor, VII broj 2, 101-116*
- Posokhova, I. (1999): *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece, Zagreb: Ostvarenje*
- Rade, R. (2000): *Malo dijete i prostor, Zagreb: Foma*
- Schiffler, L. (2002): *Fremdsprachen effektiver lehren und lernen – Beide Gehirnhälften aktivieren, Dortmund: Auer*
- Wilson, F.R. (1998): *The Hand. How Its Use Shapes the Brain, Language and Human Culture, New York: Vintage Books*

Rhythm and Movement in the Early Learning of German

Damir Velički

**Faculty of Teacher Education
University of Zagreb**

Abstract

The paper discusses the meaning of speech, rhythm, and movement in the early learning of German. It specially emphasises the fact that early learning of a foreign language needs to be organised in a way that involves different sensory experiences, movement and rhythmic elements, paying attention to selecting adequate teaching materials and the exchange of different activities, which take into account the comprehensiveness of children's cognitive skills and their ability to use all the senses in discovering the world. Following the theoretical part, the paper brings and elaborates exercises that especially refer to adopting new words and the correct pronunciation of specific sounds in German, intonation, auditory perception. All this is done in a playful by way of using movement and rhythm.

Key words: *early learning of German, speech, rhythm, movement, pronunciation*

O autoru

Mr. sc. Damir Velički zaposlen je na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu na Odsjeku za učiteljske studije. Voditelj je kolegija Fonetika i fonologija njemačkoga jezika i kolegija iz područja kulture i civilizacije njemačkog govornog područja.